

Sygn. akt V CZ 43/18

POSTANOWIENIE

Dnia 27 lipca 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Agnieszka Piotrowska (przewodniczący)

SSN Anna Owczarek

SSN Karol Weitz (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku S.K.
przy uczestnictwie P.K. i N.K.
o podział majątku wspólnego,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 27 lipca 2018 r.,
zażalenia wnioskodawcy na postanowienie Sądu Okręgowego w O.
z dnia 14 grudnia 2017 r., sygn. akt II Ca .../17,

**uchyla zaskarżone postanowienie i pozostawia
rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego w
orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 30 maja 2017 r. Sąd Rejonowy w P. w sprawie z wniosku S.K. z udziałem P.K. i N.K. o podział majątku wspólnego uznał za bezskuteczną umowę darowizny z dnia 13 listopada 2009 r. zawartą między N.K. oraz Ł.K. i P.K. oraz dalszą umowę rozporządzającą obdarowanego Ł.K. na rzecz P.K. (pkt I), ustalił, że w skład majątku wspólnego wnioskodawcy S.K. i uczestniczki N. K. wchodzi bliżej określone składniki o wskazanej w postanowieniu wartości (pkt II lit. a-f), ustalił, że udziały małżonków w majątku wspólnym są równe (pkt III), dokonał podziału tego majątku (pkt IV), nakazał uczestniczkę N.K. wydanie wnioskodawcy określonych ruchomości (pkt V), zasądził tytułem wyrównania udziału w majątku dorobkowym na rzecz wnioskodawcy od uczestniczki N.K. kwotę 67 805,06 zł, płatną jednorazowo po uprawomocnieniu się postanowienia, z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w razie zwłoki w płatności (pkt VI) oraz orzekł o kosztach sądowych i kosztach postępowania (pkt VII-VIII).

Od postanowienia z dnia 30 maja 2017 r. apelację wniosła uczestniczka N.K.

Sąd Okręgowy w O. uznał, że Sąd pierwszej instancji nie uczynił zadość powinności ustalenia z urzędu składu i wartości majątku podlegającego podziałowi (art. 684 w związku z art. 567 § 3 k.p.c. i art. 1038 § 1 k.c. w związku z art. 46 k.r.o.), ponieważ nie uwzględnił środków zgromadzonych na rachunku otwartego funduszu emerytalnego wnioskodawcy i w rezultacie nie ustalił wartości wszystkich jednostek rozrachunkowych S.K., nie uwzględnił także środków pieniężnych, które znajdowały się na jego rachunku bankowym, nie wyjaśnił kwestii środków pieniężnych zgromadzonych na wspólnym rachunku bankowym S.K. i jego matki R.K. oraz nie ustalił aktualnej wartości niektórych składników majątku podlegającego podziałowi. Według Sądu Okręgowego oznaczało to, że Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy.

Według Sądu Okręgowego Sąd pierwszej instancji naruszył również art. 686 w związku z art. 567 § 3 k.p.c. i art. 45 § 1 i 2 k.r.o., gdyż nie rozpoznał żądania uczestniczki N.K. dotyczącego rozliczenia nakładów na majątek wspólny z jej

majątku osobistego. Uchybienie to - w ocenie Sądu - miało również istotny wpływ na wadliwość postanowienia z dnia 30 maja 2017 r.

Odnosząc się do kwestii niewzewzania do udziału w sprawie R.K. w związku z kwestią przynależności do majątku wspólnego i ustalenia wartości akcji nabywanych przez wnioskodawcę na jej rzecz ze środków tego majątku Sąd uznał, że wprawdzie spowodowało to, że nie było możliwe zebranie pełnego materiału dowodowego w tym zakresie, ale nie skutkowało nieważnością postępowania (art. 379 pkt 5 k.p.c.). Sąd ocenił, że nie można przyjąć, aby R.K. była osobą zainteresowaną uczestnictwem w sprawie w rozumieniu art. 510 § 2 k.p.c. Nie mogła więc być pozbawiona możliwości obrony swych praw. Wiedziała natomiast o toczącej się sprawie i mogła w każdej chwili wstąpić do postępowania na podstawie art. 510 § 1 k.p.c.

Reasumując, Sąd Okręgowy przyjął, że - ze względu na ilość i charakter uchybień, których dopuścił się Sąd pierwszej instancji - należało przyjąć, że Sąd ten nie rozpoznał istoty sprawy, jak również, że dla wydania prawidłowego orzeczenia w sprawie konieczne będzie przeprowadzenie szeregu dodatkowych dowodów. Z tego względu, według Sądu Okręgowego, w świetle art. 386 § 4 w związku z art. 13 § 2 k.p.c., zachodziły podstawy do uchylenia zaskarżonego postanowienia.

Uwzględniając apelację Sąd Okręgowy postanowieniem z dnia 14 grudnia 2017 r. uchylił w związku z tym postanowienie z dnia 30 maja 2017 r. i przekazał sprawę Sądowi Rejonowemu w P. do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

Zażalenie na postanowienie z dnia 14 grudnia 2017 r. wniósł wnioskodawca S.K. Zarzucił naruszenie art. 386 § 4, art. 386 § 6 i art. 391 § 1 w związku z art. 328 § 2 i art. 13 § 2, art. 321 § 1 w związku z art. 406 i art. 684, art. 386 § 1 i art. 382, art. 328 § 2 w związku z art. 510 § 2 oraz art. 227 w związku z art. 229 k.p.c. Wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w O. do ponownego rozpoznania oraz pozostawienie temu Sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania zażaleniowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Jeżeli Sąd drugiej instancji ocenił, że Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy i na podstawie art. 386 § 4 w związku z art. 13 § 2 k.p.c. uchylił zaskarżone apelacją postanowienie orzekające do istoty sprawy oraz przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji, kognicja Sądu Najwyższego rozpoznającego zażalenie wniesione na podstawie art. 394¹ § 1¹ w związku z art. 13 § 2 k.p.c. obejmuje zbadanie, czy zaistniała w sprawie sytuacja procesowa należy do kategorii sytuacji polegających na nierozpoznaniu istoty sprawy (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 28 listopada 2012 r., III CZ 77/12, OSNC 2013, Nr 4, poz. 54; z dnia 10 stycznia 2013 r., IV CZ 166/12, nie publ.; z dnia 5 lipca 2013 r., IV CZ 65/13, nie publ.; z dnia 5 marca 2015 r., V CZ 126/14, nie publ.). Gdy przyczyną uchylenia zaskarżonego postanowienia przez Sąd drugiej instancji była również ocena, że wydanie postanowienia wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości, Sąd Najwyższy musi z kolei zbadać, czy rzeczywiście w okolicznościach sprawy dla jej merytorycznego rozstrzygnięcia zachodzi konieczność przeprowadzenia tego postępowania w całości.

Do nierozpoznania istoty sprawy dochodzi wtedy, gdy Sąd pierwszej instancji zaniechał zbadania materialnej podstawy żądania albo merytorycznych zarzutów strony, błędnie przyjmując, że istnieje przesłanka materialnoprawna unicestwiająca roszczenie albo przesłanka wykluczająca jego skuteczne dochodzenie (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 stycznia 1936 r., C 1839/36, Zb. Orz. 1936, poz. 315, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 marca 2015 r., V CZ 126/14, niepubl.). Przykładem jest oddalenie powództwa z powodu błędnego przyjęcia, że dochodzone roszczenie jest przedawnione (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 9 listopada 2012 r., IV CZ 156/12, nie publ., z dnia 2 czerwca 2016 r., I CZ 32/16, nie publ.), przy założeniu jednak, że Sąd jednocześnie nie zbadał kwestii istnienia dochodzonego roszczenia. Reguły te należy odpowiednio stosować przy ocenie, czy nie doszło do nierozpoznania istoty sprawy w postępowaniu nieprocesowym (art. 13 § 2 k.p.c.).

Wskazane przez Sąd Okręgowy w uzasadnieniu postanowienia z dnia 14 grudnia 2017 r. okoliczności dotyczące nieuwzględnienia określonych składników majątku wspólnego przy dokonywaniu jego podziału lub nieustalenia ich aktualnej wartości, nierozpoznania żądania uczestniczki N.K. odnoszącego się do

rozliczenia nakładów na majątek wspólny z jej majątku osobistego i braku udziału R.K. w postępowaniu w pierwszej instancji nie dają podstaw do przyjęcia, że Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy lub że wydanie postanowienia co do istoty sprawy wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości (art. 386 § 4 w związku z art. 13 § 2 k.p.c.).

W systemie apelacji pełnej Sąd drugiej instancji kontynuuje - w granicach zaskarżenia apelacją - merytoryczne rozpoznawanie sprawy (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07, OSNC 2008 r., Nr 6, poz. 55). W związku z tym jest władny dokonać kontroli prawidłowości ustalenia składników majątku wspólnego i ich wartości lub wskazania tej wartości oraz weryfikacji postanowienia Sądu pierwszej instancji w tym zakresie (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2013 r., III CZ 2/13, nie publ.; z dnia 17 września 2014 r., I CZ 59/14, nie publ.; z dnia 5 marca 2015 r., V CZ 126/14, nie publ., z dnia 15 stycznia 2016 r., I CZ 100/15, nie publ.).

W okolicznościach sprawy nie może również w żadnym razie być mowy o potrzebie przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości. Uchybienia, które wytknął Sąd Okręgowy Sądowi pierwszej instancji, mogą wskazywać na potrzebę uzupełnienia postępowania dowodowego, ale nie jego przeprowadzenia w całości. Stwierdził to sam Sąd Okręgowy podnosząc, że dla prawidłowego rozstrzygnięcia sprawy konieczne będzie przeprowadzenie „szeregu dodatkowych dowodów”, a nie „wszystkich dowodów”.

Odnosząc się do kwestii braku rozpoznania przez Sąd Rejonowy żądania uczestniczki N.K. rozliczenia nakładów poczynionych na majątek wspólny z jej majątku osobistego stwierdzić należy, że brak rozstrzygnięcia w tym zakresie nie stanowi o nierozpoznaniu istoty sprawy przez Sąd Rejonowy, lecz jest brakiem substratu zaskarżenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 lutego 2018 r., I CSK 215/17, nie publ.).

Wreszcie, gdy chodzi o kwestię udziału R.K. w postępowaniu, to stwierdzić należy, że Sąd Okręgowy, jeśli uznał potrzebę wezwania jej do udziału w sprawie, to powinien to sam uczynić (art. 510 § 1 i 2 k.p.c.), a nie wskazywać, że ma to zrobić Sąd pierwszej instancji przy ponownym rozpoznawaniu sprawy.

W rezultacie zarzut naruszenia art. 386 § 4 w związku z art. 13 § 2 k.p.c. jest w okolicznościach sprawy uzasadniony.

Z tych względów, na podstawie art. 398¹⁵ § 1 zdanie pierwsze w związku z art. 394¹ § 3 i art. 13 § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

kc

jw